

FRANCESC CISCAR

«ELS VALENCIANS FAN COMPETÈNCIA DESLLEIAL»

La sabata mor a Menorca

La fabricació de calçat ha estat tradicionalment la principal font d'ingressos de Menorca. Ara les tornes han canviat. El creixement del turisme ha estat espectacular i el sector de la sabata ha entrat en una gran crisi, la responsabilitat de la qual cau, sobretot, damunt els fabricants valencians.

Jordi Fortuny

La caiguda persistent del dòlar en els últims anys ha forçat la crisi del sector del calçat a Menorca i el tancament, aquest estiu, de tres fàbriques importants de Ciutadella. En l'illa de moment menys «castigada» pel turisme de tot l'arxipèlag, tothom parla ja de la definitiva mutació de l'economia menorquina. Mentrestant, els empresaris del sector plantegen el perill de l'economia submergida i acusen els fabricants valencians de competència deslleial.

L'esclat de l'estiu negre de la indústria de Menorca va produir-se el 16 de juliol passat, quan els treballadors de Novus, S. A., van tallar la circulació de la carretera general que uneix Maó

i Ciutadella. Protestaven pel tancament de la fàbrica i la seva acció, habitual en les zones industrials de la península, era totalment insòlita en una illa on tenir feina i guanyar-se la vida era normal fins fa poc.

Pocs dies després, el 4 d'agost, el comitè d'empresa de Novus anunciava l'acord amb la direcció de l'empresa, per al tancament total i la rescissió definitiva dels compromisos entre la societat i els cent treballadors de la fàbrica, 47 dels quals ja estaven acomiadats des de la primavera. Tallar la carretera, si més no, va servir perquè la crisi del calçat prengué una dimensió pública que fins ara no havia tingut.

El turisme dóna més diners

La fabricació de sabates havia estat

tradicionalment la principal font d'ingressos de l'illa, malgrat el creixement del sector turístic dels últims anys. Ara les tornes s'han canviat. En el període 1980-86, Menorca ha tingut un creixement del turisme del 60,8 per cent, més que Mallorca i Eivissa, que han crescut un 47 i un 58,5 per cent, respectivament. Aquest any la cosa ha continuat encara amb més força: el Foment del Turisme de Menorca calcula que en els tres primers mesos de la temporada (abril, maig i juny) han visitat l'illa un 50 per cent més de turistes europeus, descomptats els de l'Estat espanyol, que l'any passat.

Tot això lliga amb l'augment de l'oferta de places hoteleres i d'apartaments. El Col·legi d'Arquitectes va examinar l'any passat nou projectes d'edificis d'aquest tipus a Menorca per cada un que havia examinat l'any 85. El debat sobre l'urbanisme i l'equilibri paisatgístic és lògicament més intens cada vegada, però aquest estiu la preocupació real dels empresaris hotelers és l'aparició del turisme barat, generat per l'augment desmesurat de l'oferta. Els *tour operators* britànics, els reis del mambo a Menorca, han hagut de vendre places turístiques a preu de cost en

el darrer moment, quan van adonar-se que no aconseguien l'ocupació prevista.

Sigui com sigui, la mutació econòmica està en marxa. «tQui pot lluitar contra el sol?» pregunta el secretari general de la PIME de Menorca, Pau Seguí, en reconèixer la pèrdua de pes del sector del calçat a favor del turístic. «El aspecte preocupant —afegeix— no és aquest, ni que tanquin empreses, sinó que no se n'obrin de noves. A Menorca sempre han sortit nous empresaris del calçat, però ara no.

Arrossegats pel dòlar

Novus, SA, era una bona empresa. L'any 85 va repartir beneficis. Des de feia vint anys venia la major part de la seva producció al mercat nord-americà i ningú no hauria dit que les oscil·lacions del dòlar podrien arribar-se a carregar una empresa així. Però la moneda nord-americana va passar de valer ... pessetes... a ... pessetes ... En un any, el preu de les sabates de Novus per als consumidors dels Estats Units va pujar un 50 per cent per aquesta causa, i les importacions a Amèrica es van acabar.

Aquest fenomen ha afectat en general tota la indústria del calçat de les Illes i del País Valencià, sobretot a les empreses que basen les vendes en aquell mercat. Novus venia el 70 per cent de la producció als Estats Units. Perdut això, el 30 per cent teòric que venia al mercat espanyol tampoc es va mantenir, perquè l'augment de la competència dins de l'Estat va ser espectacular, en un intent desesperat de totes les fàbriques de vendre la producció on tenien més a mà.

Fins aquí, la situació de Novus no podia ser pitjor que la d'altres empreses amb problemes semblants. Tret que, a Menorca, la insularitat encareix la sabata un sis per cent a causa dels costos superiors de transport. I, sobretot, que la component mà d'obra representa un 35 per cent del cost total del producte.

«Els valencians fan competència deslleial»

La patronal menorquina, PIME, assegura que els costos laborals són superiors a les Illes que al País Valencià. Però si Pau Seguí acusa els valencians de competència deslleial, és pel pes de l'economia submergida en la producció final, sobretot a Elda. «Segons un estudi del Ministeri d'Indústria —afirma—, la importància de l'economia submergida en el sector del calçat valencià és d'un 60 per cent de la pro-

ducció, mentre que a Menorca, fins l'any passat, no en teníem més d'un 7 a un 10 per cent».

Els empresaris menorquins consideren que el rigor del Ministeri de Treball en controlar el treball negre és superior a les Illes. «Ja estem d'acord a mantenir l'economia submergida en uns nivells baixos, però tant aquí com allà. Si no, no s'hi val», afirmen. Els sindicats menorquins, UGT i Comissions Obreres, també es queixen d'això i temen fins i tot un desplaçament de la indústria supervivent cap al País Valencià.

Un dels fets que els ho fan pensar és que una altra fàbrica de Ciutadella que va tancar a començament d'estiu, Empress Espana, SA (102 llocs de treball), ha venut les formes, els encunys i el mostrari a la fàbrica d'Elx Trend Shoe International. L'empresa d'Elx continuarà les exportacions als Països Baixos que fins ara feia Empress des de Ciutadella.

«On són els aturats?»

A Menorca hi ha una dificultat gran per trobar-ne estadístiques laborals fiables. La patronal i els sindicats parlen de xifres diferents en calcular quants treballadors s'han quedat sense feina en el calçat durant l'últim mig any. Per a uns són tres-cents, per a uns altres quatre-cents. A més de Novus i Empress també hi ha tancat una llarga llista d'empreses i tallers petits que no han pogut aguantar la crisi o la caiguda de les empreses grans per a les quals treballaven.

L'INEM no ha aconseguit reflectir aquest moviment. El maig d'aquest any, 643 aturats registrats a Menorca eren del sector de la indústria. El juliol només hi havia 539 treballadors industrials en atur. L'any passat no n'hi havia tanta diferència: 518 i 513 eren les xifres, respectivament. És evident que, quan es tanquen indústries, l'atur augmenta; si no, és que els afectats han trobat feina en altres sectors, en aquest cas, el de serveis. Si aquestes dades reflecteixen la realitat, vol dir que la mutació econòmica de Menorca no portarà traumes socials.

El treball a les cotxeres

Però això no sembla que sigui del tot cert. Tant Pau Seguí com Miquel Mesquida, president del grup de calçat artesà Selec Balear i propietari de la marca Patrícia, reconeixen que els últims tancaments d'empreses a Menorca han provocat l'aparició de tallers clandestins de fabricació de sabates. Són els treballadors que s'han quedat sense fei-

na i no s'han col·locat en altres empreses del sector o en l'hoteleria. Treballen en les anomenades cotxeres, les plantes baixes de les cases menorquines, que permeten la instal·lació de petits tallers.

«Si això és consolidada, serà preocupant», diu Seguí. De moment, el fenomen s'observa amb cautela per part d'empreses i sindicats, conscients que això ja no és el tradicional treball a mà que, en més o en menys mesura,

Un major control del treball negre i, els costos de transport fan poc competitiva la indústria del calçat menorquina.

lejo, de Yanko, president de la patronal del calçat de les Balears, al setmanari *El Iris* de Ciutadella: «Imagino les nostres petites fàbriques només fent sabates, sense més preocupació que la qualitat del producte, sense problemes de creació, organització, investigació de mercats ni recerca de materials i productes», que treballin per a «un grup d'empreses de sabates amb estructures comercials i de disseny, molt importants, adequades al món d'avui i també industrials, capaces de sostenir la resta de la indústria del calçat».

Un model que aquest estiu negre de la indústria menorquina no se sap si afavoreix o perjudica. El fet és que el mateix Bisbat de Menorca ha arribat

a demanar un compromís ampli per pal·liar els efectes de la crisi, incloent les institucions. Però el Consell Insular de Menorca s'acaba de constituir, amb el problema del PSOE governant en minoria. L'alcalde de Ciutadella, el socialista Antoni Orell, ha dimitit poc després d'haver estat elegit per tercera vegada consecutiva, obrint una crisi sense precedents en l'Ajuntament del municipi menorquí amb més indústria del calçat. I la petició de l'Entesa de l'Esquerra de Menorca perquè les institucions, la PIME i els sindicats estudiïn conjuntament la crisi del sector i es miri d'aturar el model de dependència exclusiva del turisme, ha quedat a la bústia de suggeriments.

es fa per a determinades fases de la producció en moltes cases menorquines. Això és l'economia submergida, que molta gent opina que només retarda els efectes de la crisi. Pau Seguí aposta perquè el País Valencià disminueixi els nivells de treball negre: «Nosaltres ja ens preocuparem que no n'hi hagi a Menorca. Ara, si ens obliquen...»

El model que els empresaris de les Illes volen, l'ha exposat José Albada-

FRANCESC CISCAR